

De verpachting van de tienden van het kapittel van Munsterbilzen in Kleine-Spouwen, 1777

Rombout Nijssen

Op 29 juni 1777 was notaris Maurissen van Munsterbilzen in de woning van kanunnik Birven¹ van het kapittel aldaar, om er een akkoord tussen de kanunnik en Engel Van der Reijt van Kleine-Spouwen over de verpachting van de tienden, die de kanunnik dat jaar in Kleine-Spouwen en in het gehucht Berg mocht innen, in een akte te gieten. Naast de notaris, kanunnik Birven en Engel Van der Reijt waren daar ook Dionysius Collas en Anna Van Vorst aanwezig. Zij traden als getuigen op.

Wat die tienden precies inhielden of op welke velden of akkers de pachter de tienden mocht ophalen, wordt in de overeenkomst niet gespecificeerd. Blijkbaar was dat voor beide partijen zonder meer duidelijk. De kanunnik liet in de overeenkomst wel opnemen dat de pachter geen tienden van aardappelen mocht ophalen. Die behield hij voor zichzelf (art. 4).

Van der Reijt moest een belangrijk deel van de tienden aan de kanunnik afstaan: 44 vaten tarwe, 28 vaten spelt, 30 vaten gerst, 310 vaten koren en 2 vaten boekweit, alles *in goedt suiijver en wel gewant graen*². De betaling kon op twee wijzen gebeuren: ofwel betaalde de tiendpachter in natura, de helft tussen Sint-Andries (30 november) en Kerstmis (25 december) 1777, en de andere helft tussen Kerstmis en Onze-Lieve-Vrouw-Lichtmis (2 februari) 1778, ofwel betaalde hij in geld. Als hij koos voor betaling in natura, dan moest hij het graan – goed gezuiverd, zonder stof of kaf – in Munsterbilzen leveren, in de woning van de kanunnik (art. 2). Mocht de kanunnik van oordeel zijn dat het graan onvoldoende gezuiverd was, dan zou hij het niet aanvaarden of het op kosten van de tiendpachter laten wassen. Als de tiendpachter verkoos de pacht in geld te betalen, dan moest hij de waarde van al dat graan in geld omrekenen, volgens de *effractie* – de officiële marktprijs – op de markt van Maastricht (art. 1). Mocht de oogst onverhoopt nog tegenvallen ten gevolge van onvoorziene omstandigheden, door hagelslag bijvoorbeeld, dan kon de pachter een korting krijgen op de prijs die hij moest betalen. Daarvoor moest hij binnen de drie dagen na het schadegeval bij de kanunnik aangifte doen, zodat die de schade kon laten vaststellen en eventueel een korting verlenen die in verhouding stond tot het verlies. Indien de pachter de schade niet tijdig zou melden, verloor hij het recht op korting (art. 3).

De tiendpachter moest overigens niet alleen de kanunnik betalen. Hij moest ook aan de

Doodsbrief van kanunnik Simon Joseph Birven: Rijksarchief Hasselt, *Archief van het kapittel van Munsterbilsen*, nr. 393.

pastoor van Kleine-Spouwen 24 vaten koren en 24 vaten haver leveren en daarvan een kwitantie vragen en die aan de kanunnik bezorgen (art. 3).

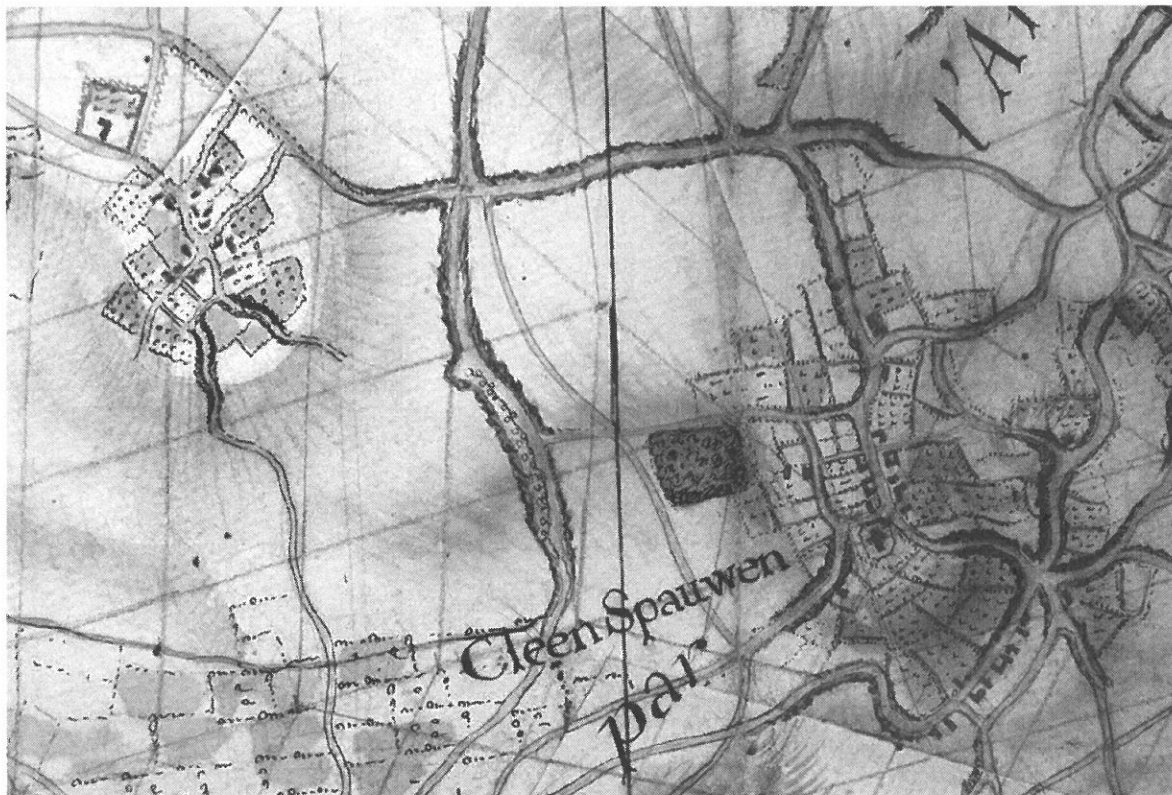
Voor meer zekerheid verklaarde de pachter zich met al zijn goederen, *daer en alwaer gelegen*, garant te stellen voor een stipte betaling en nakoming van de pachtcondities, en in te stemmen met de registratie van deze overeenkomst door alle rechtbanken waar dat nodig kon zijn.

Het originele exemplaar van deze akte, dat in het minutenregister van de notaris bewaard bleef, werd door alle aanwezigen ondertekend. De getuigen deden dat zoals de notaris en de kanunnik met hun naam. Van der Reyt, *verclaerende niet te connen schrijven*, kon slechts een kruisje zetten. Hopelijk kon hij wel goed rekenen.

Tekstuitgave: Rijksarchief Hasselt, Verzameling minuten en repertoria van notarissen, nr. 3223

Condiens onder dewelke den seer eerwerden heer Birven, canonick des seer doorluchtigh en eerwerdig capittel van Munsterbilzen, op heeden den 29 junij 1777 voor mij ondergeschreven notaris geimmatriculeert en de naer te noemene getuijgens heeft uijtgegeven de thiende soo onder Cleijne Spauwen als onder Bergh hem toebehoorende, sulx onder condiens naervolgende, sulx pro anno 1777, ten behoeve d'eersaeme Engel Van der Reijt, wonachtig binnen Cleijne Spauwen.

Imo dat hij sal moeten leveren vier en veertig vat terwe, acht en twintig vat spelte, dertigh vat gerste, drij hondert en thien vat cooren en twee vat bouquet, sulx in goedt suiijver en wel gewant graen, bij faute van dien sal 't selve tot synen laste gesuiijvert oft niet aengenoomen worden, sullende de helscheijd moeten geleverd worden tusschen St. Andries aenstaende en kersmisse, en d'ander helft tusschen kersmisse en lichtmisse, anders sullen d'effractiens van Maestricht moeten afgewacht worden en volgens deselve door den aenemer betaelt worden.

Kleine-Spouwen met ten westen van het dorp het gehucht Berg, volgens de kaart van Villaret, circa 1745.

2. *Sal 't graen altemael moeten geleverd worden binnen Munsterbilzen ten huijse van den heer uytgever.*

3. *Sal den aennemer moeten leveren aen den eerwerden heer pastoor van Clijne Spauwen vier en twintigh vat coren en sooveel haver; boven de voorgespecificieerde grainen, en aen d'eerwerde heer uytgever de quittance dyers overleveren, en in cas van heycracht, hagelslag etc., sal den aennemer binnen de drij dagen aen d'heer uytgever sulx moeten aengeven ten eynde van visitatie, wanneer sulx gevisiteert synde, gratie sal genieten volgens den geleden schaden. By faute van aengevinge sal d'aennemer geene gratie krijgen.*

4. *Dat d'eerwerde heer aennemer (sic) sikh reserveert de thiende der eerdappelen.*

5. *Dat den aennemer sikh verobligeert an voorsschreven conditiens naer te comen en stiptelijk t'observeeren, onder generaele verbintenisse van synen persoon en goederen, meubele en immeubele, presente en toecomende, daer en alwaer gelegen, daervoor doende warantschap soo naer rechten met consent in realisatie en approbatie deeses voor richters competent en alwaer noodigh, met constitutie soo naer stiel.*

Aldus gepasseert, uytgegeven en geaccepteert ten huijse van den seer eerwerden heer uytgever; gestaen binnen Munsterbilzen ter presentie van d'eersaeme Dionysius Collas ende Anna Van Vorst, beyde als getuijgen ten deesen geroepen en gebeden.

[getekend:]

Birven chanoine

Hantteeken van x den aennemer; verclaerende niet te connen schrijven

Anna Van Vorst

Dionisius Colla

Quod attestor, C.H. Maurissen, notarius publicus et immatriculatus Leodiensis ad praemissa requisitus in fidei subscripsit.

- 1 Simon Joseph Birven was 24 toen hij in 1760 vanwege de universiteit van Leuven tot kanunnik in Munsterbilzen werd aangesteld. Zijn aanstelling leidde tot protest vanwege de abdis, die zich door de eenzijdige aanstelling vanwege Leuven in haar rechten gekrenkt wist. Birven overleed in 1784.
- 2 Een vat graan kwam in Bilzen en in Munsterbilzen overeen met 23,34 liter graan.

Adres van de auteur:

Rijksarchief

Bampslaan 4

3500 Hasselt